

บทที่ 2

แนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

การค้นคว้าอิสระเรื่อง การประเมิน โครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน
กรณีศึกษา ของหมู่บ้านสันทรายต้นกอก ตำบลฟ้าฮ่าม อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่
ผู้ศึกษาได้รวบรวมแนวคิด และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาประมวลความรู้และกำหนดกรอบ
แนวทางในการศึกษาประกอบด้วย

- 2.1 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น
- 2.2 แนวคิดเกี่ยวกับ โครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน SML
- 2.3 แนวคิดเกี่ยวกับ โครงการแผนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข
- 2.4 แนวคิดเกี่ยวกับ โครงการ SML ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 2.5 แนวคิดเกี่ยวกับ โครงการชุมชนพอเพียง
- 2.6 แนวคิดการประเมินผลโครงการ CIPP Model
- 2.7 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง
- 2.8 กรอบแนวคิด

2.1 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

9.2.1 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 มาตรา 30

แผนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ดำเนินการดังนี้

(1) ให้ดำเนินการถ่ายโอนภารกิจเกี่ยวกับการให้บริการสาธารณะที่รัฐดำเนินการอยู่ ใน
วันที่พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับแก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นภายในกำหนดเวลา ดังนี้

(ก) ภารกิจที่เป็นการดำเนินการซ้ำซ้อนระหว่างรัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
หรือภารกิจที่รัฐจัดให้บริการในเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ดำเนินการให้เสร็จสิ้น
ภายในสี่ปี

(ข) ภารกิจที่รัฐจัดให้บริการในเขตขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและกระทบถึง
องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นให้ดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายในสี่ปี

(ค) ภารกิจที่เป็นการดำเนินงานตามนโยบายของรัฐบาลให้ดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายในสี่ปี

(2) กำหนดขอบเขตความรับผิดชอบในการให้บริการสาธารณะของรัฐและขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้วยกันเองตามอำนาจและหน้าที่ที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัตินี้ให้ชัดเจน โดยในระยะแรกอาจกำหนดภารกิจขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้แตกต่างกันได้ โดยให้เป็นไปตามความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งซึ่งต้องพิจารณาจากรายได้และบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นจำนวนประชากรค่าใช้จ่ายในการดำเนินงานตลอดจนคุณภาพในการให้บริการที่ประชาชนจะได้รับทั้งนี้ต้องไม่เกินระยะเวลาสิบปี

(3) กำหนดแนวทางและหลักเกณฑ์ให้รัฐทำหน้าที่ประสานความร่วมมือและช่วยเหลือการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ

(4) กำหนดการจัดสรรภาษีและอากร เงินอุดหนุนและรายได้อื่นให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินการตามอำนาจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละประเภทอย่างเหมาะสม โดยในช่วงระยะเวลาไม่เกิน พ.ศ.2544 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้นคิดเป็นสัดส่วนต่อรายได้ของรัฐบาลไม่น้อยกว่าร้อยละสิบและในช่วงระยะเวลาไม่เกิน พ.ศ.2549 ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้นคิดเป็นสัดส่วนต่อรายได้ของรัฐบาลในอัตราไม่น้อยกว่าร้อยละสามสิบห้า ทั้งนี้ โดยการเพิ่มสัดส่วนตามระยะเวลาที่เหมาะสมแก่การพัฒนาให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินการบริการสาธารณะได้ด้วยตนเอง และโดยการจัดสรรสัดส่วนที่เป็นธรรมแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยคำนึงถึงรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นด้วย

(5) การจัดตั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปีในส่วนที่เกี่ยวกับการบริการสาธารณะในเขตองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้รัฐจัดสรรเงินอุดหนุนให้เป็นไปตามความจำเป็นและความต้องการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น

9.2.2 พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2549 มาตรา 3

มาตรา 3 ให้ยกเลิกความใน (4) ของมาตรา 30 แห่งพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 และให้ใช้ข้อความต่อไปนี้แทน

(4) กำหนดการจัดสรรภาษีและอากร เงินอุดหนุนและรายได้อื่นให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินการตามอำนาจและหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วน

ท้องถิ่นแต่ละประเภทอย่างเหมาะสม โดยตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ.2550 เป็นต้นไป ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้นคิดเป็นสัดส่วนต่อรายได้สุทธิของรัฐบาลไม่น้อยกว่าร้อยละยี่สิบห้าและโดยมีจุดมุ่งหมายที่จะให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้เพิ่มขึ้นคิดเป็นสัดส่วนต่อรายได้สุทธิของรัฐบาลในอัตราไม่น้อยกว่าร้อยละสามสิบห้า โดยการจัดสรรสัดส่วนที่เป็นธรรมแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและคำนึงถึงรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นด้วย

การเพิ่มสัดส่วนรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อรายได้สุทธิของรัฐบาลตามวรรคหนึ่งให้เพิ่มขึ้นตามระยะเวลาที่เหมาะสมแก่การพัฒนาให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถดำเนินกิจการบริการสาธารณะได้ด้วยตนเองและให้เป็นไปตามภารกิจที่ถ่ายโอนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ถ่ายโอนเพิ่มขึ้นภายหลังปีงบประมาณ พ.ศ.2549 เป็นต้นไป แต่ไม่ว่ากรณีจะเป็นประการใดเงินอุดหนุนที่จัดสรรให้ต้องมีจำนวนไม่น้อยกว่าเงินอุดหนุนที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับการจัดสรรในปีงบประมาณ พ.ศ.2549

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน SML

โครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) เป็นโครงการเสริมสร้างความเข้มแข็งของหมู่บ้านและชุมชน ให้เป็นพลังสำคัญในการต่อสู้แก้ไขปัญหาความยากจน และขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก โดยการเพิ่มศักยภาพในการหารายได้ ลดรายจ่าย สร้างโอกาสในอาชีพอย่างยั่งยืนให้แก่ประชาชน สร้างโอกาสให้หมู่บ้านและชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาของหมู่บ้านและชุมชนด้วยตนเอง และพัฒนาโครงการที่ก่อให้เกิดรายได้อย่างยั่งยืน พัฒนาสินทรัพย์อนุรักษ์ และรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านและชุมชน เพื่อการเชื่อมโยงการใช้ทรัพยากรของรัฐ ท้องถิ่น และจังหวัดอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งให้ประชาชนมีความรู้ ความเข้าใจในแนวทางการดำเนินโครงการ SML เพื่อให้การบริหารจัดการโครงการได้บรรลุเป้าหมาย และวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และมีขั้นตอนการดำเนินงานน่าเชื่อถือ โปร่งใส และตรวจสอบได้ อันจะนำไปสู่การบริหารจัดการด้านการเงินการคลังสาธารณะที่ดี

โครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) มีวัตถุประสงค์เพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจนที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก เพื่อเพิ่มศักยภาพการหารายได้ ลดรายจ่าย สร้างโอกาสในอาชีพอย่างยั่งยืนให้แก่ประชาชน สร้างโอกาสให้หมู่บ้านและชุมชน สามารถแก้ไขปัญหาของหมู่บ้านและชุมชนด้วยตนเอง และพัฒนาโครงการที่ก่อให้เกิดรายได้อย่างยั่งยืน พัฒนาสินทรัพย์ของหมู่บ้านและชุมชน อนุรักษ์และรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านและชุมชน เพื่อการเชื่อมโยงการใช้ทรัพยากรของรัฐ ท้องถิ่น และจังหวัด อย่างมีประสิทธิภาพ

หลักการสำคัญของโครงการ SML

1. เป็นโครงการที่ตั้งอยู่บนแนวคิดพื้นฐานว่า ประชาชนเป็นผู้มีศักยภาพมีความสามารถในการคิดเชิงสร้างสรรค์ และมีความพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา
2. มุ่งพัฒนาศักยภาพของประชาชน ให้ร่วมกันคิด วิเคราะห์ ทำงานเป็นหมู่คณะ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชน ในการมีส่วนร่วมตั้งแต่การตัดสินใจบริหารจัดการทรัพยากร งบประมาณ ตลอดจนแก้ไขปัญหาในหมู่บ้านและชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ
3. เน้นความร่วมมือของทุกฝ่ายโดยภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาทำหน้าที่เป็นผู้ประสานให้คำแนะนำ โดยมอบอำนาจการตัดสินใจ พิจารณาโครงการให้เป็นของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ เพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชน
4. คำนึงถึงแนวทางการดำรงอยู่ และปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางที่สมดุลยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจ สังคม

แหล่งที่มาและหลักการของโครงการพัฒนาหมู่บ้านและชุมชน (SML)

พันตำรวจโท ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีได้เดินทางไปตรวจราชการที่ต่างจังหวัดทั่วประเทศเมื่อปี 2547 และสิ่งที่ได้พบคือ ส่วนใหญ่สิ่งที่ประชาชนร้องเรียนและขอความช่วยเหลือ คือเรื่องงบประมาณในการแก้ไขปัญหาของหมู่บ้านและชุมชน และปัญหาในชีวิตประจำวัน จึงได้ริเริ่มให้มี "โครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (S M L)" ขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์สำคัญ คือต้องการให้มีการจัดสรรงบประมาณโดยตรง เพื่อประชาชนในหมู่บ้านและชุมชนจะได้นำไปแก้ไขปัญหา ส่วนรวมเพื่อการดำรงชีวิตประจำวัน และการประกอบอาชีพที่มั่นคงและยั่งยืน โดยที่ประชาชนเป็นผู้บริหารจัดการเอง (ร่วมคิด-ร่วมทำ) และถือเป็น อีกขั้นหนึ่งของการพัฒนาประชาธิปไตย การพลิกฟื้นหมู่บ้าน (Empowerment) ให้มีพลังในการขับเคลื่อนสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน และการสร้างโอกาสให้แก่ประชาชนอย่างยั่งยืนตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อพัฒนาศักยภาพของประชาชนให้มีความพร้อมในกระบวนการสร้างสรรค์ ความคิด และนำไปสู่แนวทางปฏิบัติในด้านการดำรงชีวิต และมีอาชีพอย่างมีคุณภาพมั่นคง และยั่งยืน เป็นเครื่องมือซึ่งทำให้เห็นทิศทาง และความต้องการที่แท้จริงของประชาชน (Demand) เป็นรูปแบบในการพัฒนาทรัพยากรบุคคลในภาคประชาชน จากการมีส่วนร่วมในกระบวนการเพื่อการดำรงชีพและการมีอาชีพของประชาชนโดยส่วนรวม เป็นการเตรียมความพร้อมของประชาชนในหมู่บ้าน เกิดการสร้างผู้นำในท้องถิ่นที่มาจากภาคประชาชนโดยแท้จริง เพื่อการพัฒนา การปกครองส่วนท้องถิ่น และการกระจายอำนาจ ที่มีประสิทธิภาพในอนาคต

ยุทธศาสตร์การดำเนินการ แบ่งออกเป็น

1. การเสริมสร้างขีดความสามารถในการแข่งขัน
2. การแก้ไขปัญหาความยากจน โดย
 - 2.1 ความยากจนของกลุ่มเป้าหมายต้องลดลง
 - 2.2 ต้องลดรายจ่ายลง
 - 2.3 ต้องมีการเพิ่มรายได้
 - 2.4 ขยายโอกาส
 - 2.5 ปัญหาการว่างงานของกลุ่มเป้าหมายต้องลดลง
3. การแก้ไขปัญหาสังคม
 - 3.1 สังคมไทยมีรากฐานที่นำไปสู่ สังคมแห่งการเรียนรู้

นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการให้บพัฒนาหมู่บ้าน (SML) (Supply)

สิ่งที่ได้จากการมีงบประมาณพัฒนาหมู่บ้าน คือ การมีเงินกองทุนภายในหมู่บ้าน รวมทั้งงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เมื่อรวมกับปัจจัยต่าง ๆ จากการบริหารของรัฐ ซึ่งได้แก่ ปัจจัยส่งเสริม ปัจจัยยั่งยืน ปัจจัยพื้นฐาน และเมื่อได้รับปัจจัยสนับสนุนต่าง ๆ เหล่านี้ จึงทำให้เกิดการมีอาชีพ มีงานทำ มีความมั่นคง รวมไปถึงมีทุนทรัพย์ และปัจจัยการผลิต ส่วนในเรื่องคุณภาพชีวิตก็ได้รับในเรื่องปัจจัยสี่ องค์ความรู้ต่าง ๆ ความสะดวกสบาย ความมั่นคงในด้านชีวิต และทรัพย์สิน และสภาพแวดล้อมที่ดี เมื่อประชาชนได้รับสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ก็จะทำให้ จากขั้นแรกทีอาจจะเป็นผู้ขาดโอกาสและผู้ด้อยโอกาสในเรื่องการแข่งขันต่าง ๆ การมีส่วนร่วมต่าง ๆ ก็จะทำให้เป็นผู้มีโอกาสในสิ่งเหล่านั้น จนกระทั่งไปสู่เป้าหมายที่ได้วางเอาไว้ คือ เป็นผู้ที่มีศักยภาพในการแข่งขัน และเป็นตัวช่วยในการพัฒนาประเทศที่สำคัญต่อไป

การดำเนินการโครงการ SML โดยนายกรัฐมนตรี

1. นายกรัฐมนตรีชี้แจงให้หมู่บ้านเข้าใจวัตถุประสงค์
2. จัดตั้งคณะทำงานหมู่บ้าน โดยการเสนอเพื่อโหวต/ เพื่อขอความเห็นชอบ
3. คณะทำงานหมู่บ้าน พิจารณากำหนดหลักเกณฑ์ ระเบียบในการบริหารจัดการ
4. ที่ประชุมเสนอความต้องการ ปัญหา
5. คณะทำงานหมู่บ้าน และ/หรือที่ประชุม พิจารณาปัญหา/ ความต้องการ โดยประเด็น

สำคัญ คือ

- 5.1 ชี้แจงงบประมาณที่มีอยู่ของหมู่บ้านและการเปิดบัญชีของหมู่บ้านโดยตรง
 - หมู่บ้านขนาดเล็ก (ประชากรไม่เกิน 500 คน) ได้รับการจัดสรร 200,000 บาท

- หมู่บ้านขนาดกลาง (ประชากรตั้งแต่ 500 คน แต่ไม่เกิน 1,000 คน) ได้รับการจัดสรร 250,000 บาท

- หมู่บ้านขนาดใหญ่ (ประชากรตั้งแต่ 1,000 คนขึ้นไป) ได้รับการจัดสรร 300,000 บาท

5.2 จัดกลุ่มปัญหาและความต้องการ (เศรษฐกิจ - การประกอบอาชีพ การค้า การเกษตร การผลิต, สังคม - สาธารณูปโภค เบียดเบียนชนรชา

5.3 จัดลำดับความสำคัญของปัญหาและความต้องการ

5.4 พิจารณาแนวทางการดำเนินงาน (ดำเนินการเอง ดำเนินการโดยส่งต่อให้ส่วนราชการ

ขนาดหมู่บ้าน จำนวนประชากร และงบประมาณที่ได้รับ ของโครงการ SML

หมู่บ้านและชุมชนขนาดเล็ก (s1 พ1) หมายถึง ชุมชนที่มีจำนวนประชากรอาศัยอยู่ตั้งแต่ 1 คนขึ้นไป แต่ไม่เกิน 50 คน ได้รับการจัดสรรงบประมาณ จำนวน 50,000 บาท

หมู่บ้านและชุมชนขนาดเล็ก (s2 พ2) หมายถึง ชุมชนที่มีจำนวนประชากรอาศัยอยู่ตั้งแต่ 51 คนขึ้นไป แต่ไม่เกิน 100 คน ได้รับการจัดสรรงบประมาณ จำนวน 100,000 บาท

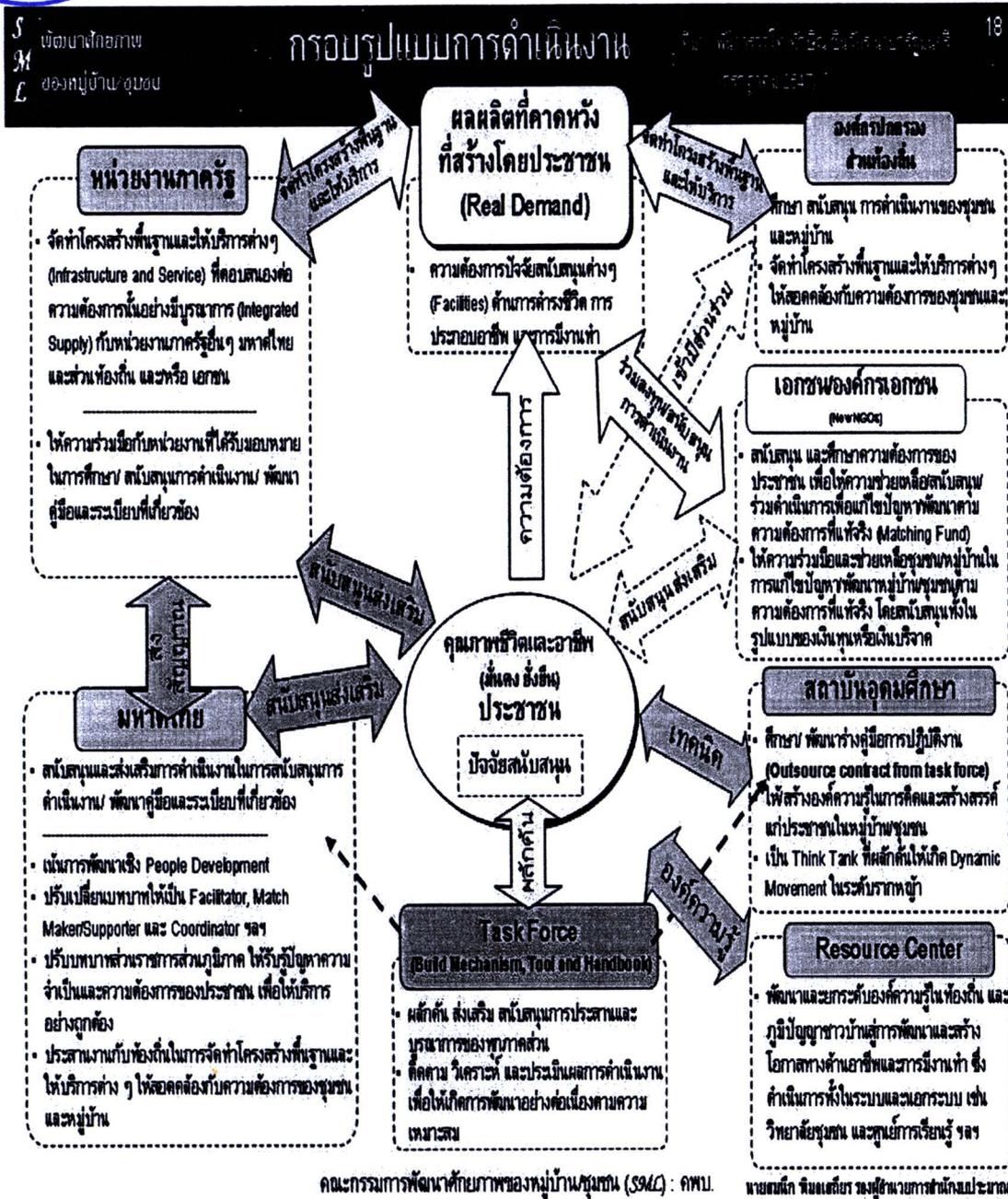
หมู่บ้านและชุมชนขนาดเล็ก (s3 พ3) หมายถึง ชุมชนที่มีจำนวนประชากรอาศัยอยู่ตั้งแต่ 101 คนขึ้นไป แต่ไม่เกิน 200 คน ได้รับการจัดสรรงบประมาณ จำนวน 150,000 บาท

หมู่บ้านและชุมชนขนาดเล็ก (S) หมายถึง ชุมชนที่มีจำนวนประชากรอาศัยอยู่ตั้งแต่ 201 คนขึ้นไป แต่ไม่เกิน 500 คน ได้รับการจัดสรรงบประมาณ จำนวน 200,000 บาท

หมู่บ้านและชุมชนขนาดกลาง (M) หมายถึง ชุมชนที่มีจำนวนประชากรอาศัยอยู่ตั้งแต่ 501 คนขึ้นไป แต่ไม่เกิน 1,000 คน ได้รับการจัดสรรงบประมาณ จำนวน 250,000 บาท

หมู่บ้านและชุมชนขนาดใหญ่ (L) หมายถึง ชุมชนที่มีจำนวนประชากรอาศัยอยู่ตั้งแต่ 1,001 คนขึ้นไป ได้รับการจัดสรรงบประมาณ จำนวน 300,000 บาท

ชุมชนขนาดที่ 7 หมายถึง ชุมชนที่มีจำนวนประชากรอาศัยอยู่ตั้งแต่ 1,501 คนขึ้นไป ได้รับการจัดสรรงบประมาณจำนวน 700,000 บาท (เจ็ดแสนบาทถ้วน)

ภาพ 2.1 กรอบรูปแบบการดำเนินงาน

หากจะวิเคราะห์จากรูปภาพประกอบทั้งสองรูปข้างบน จะเห็นถึงเป้าหมายและจุดประสงค์ของโครงการนี้ จะเห็นได้ว่าการดำเนินงานตามโครงการ SML มุ่งที่จะสร้างคนและพัฒนาศักยภาพของคนภายในท้องถิ่นในชุมชน ให้เป็นผู้ที่สามารถจัดการในการแก้ไขปัญหาโดยกระบวนการพึ่งตนเอง (Self-help) โดยมีงบประมาณที่รัฐบาลจัดสรรให้ เพื่อให้เป็นเพียงเครื่องมือหรือน้ำมันใน

สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

ห้องสมุดงานวิจัย

วันที่..... 15 พ.ค. 2555

เลขทะเบียน..... 245491

เลขเรียกหนังสือ.....

การหล่อถิ่นการทำงานภายในหมู่บ้านและชุมชน เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนในท้องถิ่นในชุมชนนั้น ๆ

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับโครงการแผนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุข

ความเป็นมา

รัฐบาลได้แถลงนโยบายด้านเศรษฐกิจและสังคมต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติเมื่อวันที่ 3 พฤศจิกายน 2549 โดยกำหนดไว้ในนโยบายเศรษฐกิจรัฐบาลจะยึดปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ใช้หลักคุณธรรมกำกับการพัฒนาเศรษฐกิจในระบบตลาดเสรีเพื่อขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก เศรษฐกิจระบบตลาดและเศรษฐกิจส่วนรวมภายใต้กรอบความยั่งยืนและความพอดี สำหรับนโยบายสังคมจะเน้นการสร้างเสริมความเข้มแข็งของทุกชุมชนท้องถิ่นและประชาคมให้สามารถจัดการตนเองเกี่ยวกับความเป็นอยู่ด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม การปกครอง และการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยส่งเสริมบทบาทของครอบครัว รวมทั้งปรับปรุงบทบาทของผู้นำราชการจังหวัดและหน่วยงานภูมิภาค โดยปรับปรุงระบบความสัมพันธ์ระหว่างภูมิภาค ท้องถิ่น ชุมชน และภาคประชาสังคมอย่างเหมาะสม เพื่อร่วมกันรับผิดชอบดูแลผู้ด้อยโอกาส ตลอดจนรักษาและดูแลทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างทั่วถึงเป็นธรรมและมีประสิทธิภาพเพื่อให้การบริหารจัดการของรัฐบาลเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ รัฐบาลจึงได้กำหนดให้ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด เป็นกรอบใหญ่ของการพัฒนาหมู่บ้าน และชุมชน การพัฒนาสวัสดิการสังคม รวมทั้งการแก้ไขปัญหาความยากจนเพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งและขีดความสามารถในการพัฒนาคุณภาพชีวิต ความเป็นอยู่ของประชาชนบนพื้นฐานแห่งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง โดยการรวมพลังของทุกภาคส่วนในระดับท้องถิ่นให้สามารถดำเนินงานและพัฒนาท้องถิ่นของตนเองอย่างเป็นรูปธรรม

เพื่อให้การดำเนินงานตามนโยบาย หลักการและแนวคิดดังกล่าวเกิดผลอย่างเป็นรูปธรรมในระดับจังหวัด อำเภอ หมู่บ้านและชุมชน คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติเมื่อวันที่ 13 มีนาคม 2550 เห็นชอบให้ดำเนินการ ดังนี้

1. จัดสรรเงินงบประมาณในส่วนของยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด จำนวน 5,000 ล้านบาท ที่ตั้งเบิกจ่าย ณ สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี โอนไปตั้งเบิกจ่าย ณ กระทรวงมหาดไทย ภายใต้การบริหารจัดการของคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ประชาชนอยู่ดีมีสุข

2. ขยายวัตถุประสงค์การใช้เงินงบประมาณให้ครอบคลุมวัตถุประสงค์ตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2550 ซึ่งเห็นชอบแนวทางการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัดที่มุ่งให้ประชาชนและครอบครัวสามารถพึ่งตนเอง โดยใช้กลไกชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อนและส่วนกลางปรับระบบ

3. มอบหมายให้กระทรวงมหาดไทยร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ประชาชนอยู่ดีมีสุข จัดทำระเบียบและประกาศที่เกี่ยวข้องเพื่อรองรับการบริหารจัดการวงเงินงบประมาณดังกล่าวข้างต้นต่อไป

จากนโยบายรัฐบาลและมติคณะรัฐมนตรี ดังกล่าว กระทรวงมหาดไทย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงบประมาณ และสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรีจึงร่วมกันดำเนินการ ดังนี้

- 1) จัดทำประกาศคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ประชาชนอยู่ดีมีสุขเรื่องแนวทางการดำเนินโครงการภายใต้แผนงานยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด พ.ศ.2550
- 2) จัดทำระเบียบกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการบริหารงบประมาณและการใช้จ่ายเงินสำหรับการดำเนินโครงการภายใต้แผนงานยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด พ.ศ.2550

วัตถุประสงค์ของโครงการ

โครงการภายใต้ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด คือ โครงการที่มีวัตถุประสงค์มุ่งให้ประชาชน และครอบครัวสามารถพึ่งตนเอง โดยใช้กลไกชุมชนเป็นตัวขับเคลื่อน และส่วนกลางปรับระบบเพื่อเอื้อให้จังหวัดสามารถสะท้อนความต้องการของชุมชนมายังกระทรวงที่เกี่ยวข้อง มีจุดเน้นและกลุ่มเป้าหมายอยู่ที่กิจกรรมและ โครงการที่ผู้ว่าราชการจังหวัดสามารถบริหารจัดการได้ โดยการขับเคลื่อนส่วนรวมของชุมชน ท้องถิ่น และภาคส่วนต่าง ๆ ทั้งนี้โครงการดังกล่าวจะต้องสอดคล้องกับ 5 แผนงานภายใต้ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด ได้แก่ แผนงานด้านเศรษฐกิจพอเพียง แผนงานพัฒนาและสร้างโอกาสให้ชุมชน แผนงานการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของชุมชน แผนงานการสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุ และแผนงานการบริการ ชี้นพื้นฐานแก่ประชาชน

กรอบแผนงานภายใต้ยุทธศาสตร์อยู่ดีมีสุขระดับจังหวัด มีกรอบแผนงานรวม 5 ด้าน คือ

1. แผนงานด้านเศรษฐกิจพอเพียง โดยการสนับสนุนกระบวนการเรียนรู้ในการดำเนินชีวิตของประชาชนและครอบครัวและการประกอบอาชีพทั้งในภาคเกษตรและนอกภาคเกษตรตามแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงและเกษตรทฤษฎีใหม่
2. แผนงานพัฒนาและสร้างโอกาสให้ชุมชน โดยการ สนับสนุนกิจกรรมใน 3 ระดับตามศักยภาพชุมชน โดยขั้นต้นเน้นการผลิตเพื่อการอุปโภคบริโภคในครัวเรือนเพื่อลดรายจ่าย เช่น ปุ๋ยอินทรีย์ ผักสวนครัว ขั้นกลางเน้นการถนอมอาหาร การแปรรูปเพื่อตลาดในชุมชนและขั้นสูงเน้นการพัฒนาผลิตภัณฑ์ท้องถิ่น/ชุมชนที่มีศักยภาพและมีู่ทางด้านการตลาด
3. แผนงานการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของชุมชน โดยเน้นการอนุรักษ์ พัฒนาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ ดิน และป่าไม้ โดยเรียนรู้ตามแนวพระราชดำริ

4. แผนงานการสงเคราะห์ผู้ด้อยโอกาสและผู้สูงอายุโดยเน้นการสงเคราะห์ในระดับครอบครัว ตามความเป็นจริงในพื้นที่อย่างทันเหตุการณ์

5. แผนงานการบริการขั้นพื้นฐานแก่ประชาชนครอบคลุมทั้งด้านสาธารณสุข การศึกษา การฝึกอบรมอาชีพ และการอำนวยความสะดวกอื่น ๆ ตามหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เช่น การมาติดต่อจังหวัด อำเภอ หน่วยการปกครองท้องถิ่นของประชาชน

วงเงินงบประมาณโครงการ

จำนวน 5,000 ล้านบาท ซึ่งคณะกรรมการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ประชาชนอยู่ดีมีสุขได้เห็นชอบวงเงินที่จัดสรรให้จังหวัดต่าง ๆ ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด รายละเอียดตามภาคผนวกสำหรับบบบริหารในส่วนของจังหวัด อำเภอให้ใช้จ่ายจากงบประมาณปี 2550 รายการค่าใช้จ่ายในการบริหารจัดการของผู้ว่าราชการจังหวัดที่จัดสรรให้สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย จำนวน 750 ล้านบาท และรายการค่าใช้จ่ายในการขับเคลื่อนนโยบายในระดับท้องถิ่นที่จัดสรรให้กรมการปกครอง จำนวน 877 ล้านบาทหรืออาจใช้งบประมาณสนับสนุนจากแหล่งอื่น

หลักเกณฑ์การพิจารณาโครงการ โครงการและกิจกรรมที่ชุมชนเสนอมาต้องมีลักษณะดังนี้

1. กระจายครอบคลุมใน 5 แผนงานหลัก และสอดคล้องตามลักษณะภูมิสังคม โดยเป็นโครงการที่มีความพร้อมในการดำเนินการ มีการกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย ผู้ได้รับประโยชน์งบประมาณที่ชัดเจนเป็นโครงการที่มีความจำเป็นเร่งด่วน และไม่ก่อให้เกิดภาระผูกพันงบประมาณ

2. เป็นโครงการที่มาจากแผนชุมชนและเชื่อมโยงกับแผนพัฒนาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในที่นี้ แผนชุมชน หมายถึง กระบวนการที่ชุมชนร่วมกันคิด ร่วมกันค้นหา ร่วมกันเรียนรู้ เพื่อให้เข้าใจชุมชน โดยใช้การสำรวจข้อมูล ปัญหา และศักยภาพเป็นเครื่องมือทำให้เกิดการทบทวนตัวเอง โดยการมีส่วนร่วมของคนในหมู่บ้าน/ชุมชนเพื่อกำหนดอนาคตและทิศทาง การพัฒนาตัวเองของหมู่บ้านและชุมชน (ไม่จำเป็นต้องเป็นเอกสารรูปเล่มเสมอไป)

3. สนับสนุนให้เกิดกระบวนการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอนเพื่อการพึ่งพาตนเองและสามารถปรับตัวรองรับการเปลี่ยนแปลง

4. ก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันในชุมชน การจัดทำข้อมูลศักยภาพชุมชนโดยชุมชนและการพัฒนาไปสู่กระบวนการแผนชุมชนที่มีคุณภาพ

5. หลีกเลียงโครงการด้านโครงสร้างพื้นฐานและความซ้ำซ้อนกับโครงการที่ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากส่วนกลาง ส่วนภูมิภาค องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และโครงการพัฒนา

หมู่บ้าน/ชุมชนตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งไม่เป็นโครงการในลักษณะกองทุนหมุนเวียนหรือการให้เงินสงเคราะห์ เช่น เบี้ยยังชีพ เป็นต้น

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับโครงการ SML ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ปัญหาและความเป็นมา

เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาที่ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับชั้น ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน และระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินการไปในทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์

ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่รัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับให้มีความสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบเพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งทางด้านวัตถุสังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้อย่างดี โครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของหมู่บ้านและชุมชนให้เป็นพลังสำคัญในการต่อสู้แก้ไขปัญหาความยากจน และขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก โดยการเพิ่มศักยภาพในการหารายได้ ลดรายจ่าย สร้างโอกาสในอาชีพอย่างยั่งยืนให้แก่ประชาชน สร้างโอกาสให้หมู่บ้านและชุมชนสามารถแก้ไขปัญหาของหมู่บ้านและชุมชนด้วยตนเอง และพัฒนาโครงการที่ก่อให้เกิดรายได้อย่างยั่งยืน พัฒนาสินทรัพย์ อนุรักษ์ และรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านและชุมชนเพื่อการเชื่อมโยงการใช้ทรัพยากรของรัฐ ท้องถิ่นและจังหวัดอย่างมีประสิทธิภาพ พร้อมทั้งให้ประชาชนมีความรู้ความเข้าใจในแนวทางการดำเนินโครงการ SML เพื่อให้การบริหารจัดการโครงการได้บรรลุเป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้และมีขั้นตอนการดำเนินงานน่าเชื่อถือ โปร่งใส และตรวจสอบได้ อันจะนำไปสู่การบริหารจัดการด้านการเงินการคลังสาธารณะที่ดี

วัตถุประสงค์ของโครงการ

โครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง มีวัตถุประสงค์เพื่อการแก้ไขปัญหาความยากจน ที่มุ่งพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากเพื่อเพิ่มศักยภาพ การหารายได้ ลดรายจ่าย สร้างโอกาสในอาชีพอย่างยั่งยืนให้แก่ประชาชน สร้างโอกาสให้หมู่บ้านและชุมชน สามารถแก้ไขปัญหาของหมู่บ้านและชุมชนด้วยตนเองและพัฒนาโครงการที่ก่อให้เกิดรายได้ที่ยั่งยืนพัฒนาสินทรัพย์ของหมู่บ้านและชุมชน อนุรักษ์และรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของหมู่บ้านและชุมชนเพื่อการเชื่อมโยงการใช้ทรัพยากรของรัฐ ท้องถิ่น และจังหวัด อย่างมีประสิทธิภาพ

หลักการสำคัญของโครงการ SML

1. เป็นโครงการที่ตั้งอยู่บนแนวคิดพื้นฐานว่า ประชาชนเป็นผู้มีศักยภาพ มีความสามารถในการคิดเชิงสร้างสรรค์ และมีความพร้อมที่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา
2. มุ่งพัฒนาศักยภาพของประชาชนให้ร่วมกันคิด วิเคราะห์ ทำงานเป็นหมู่คณะเพื่อเพิ่มขีดความสามารถของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชน ในการมีส่วนร่วมตั้งแต่การตัดสินใจบริหารจัดการทรัพยากร งบประมาณ ตลอดจนแก้ไขปัญหาในหมู่บ้าน/ชุมชนอย่างมีประสิทธิภาพ
3. เน้นความร่วมมือของทุกฝ่ายโดยภาครัฐ ภาคเอกชน และสถาบันการศึกษาทำหน้าที่เป็นผู้ประสานให้คำแนะนำ โดยมอบอำนาจการตัดสินใจ พิจารณาโครงการให้เป็นของประชาชน ซึ่งสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ เพื่อประโยชน์สูงสุดของประชาชนในหมู่บ้านและชุมชน
4. กำหนัดถึงแนวทางการดำรงชีวิตและปฏิบัติตนของประชาชนทุกระดับ เริ่มตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลางที่สมดุลยั่งยืน พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม

ประเภทของหมู่บ้าน มี 7 ลักษณะ คือ

หมู่บ้านขนาดเล็กพิเศษ 1 (S1) ได้แก่ หมู่บ้านหรือชุมชนที่มีประชากรตั้งแต่ 1-50 คน ได้รับการจัดสรรงบประมาณ 50,000 บาท มีจำนวน 0 หมู่บ้าน

หมู่บ้านขนาดเล็กพิเศษ 2 (S2) ได้แก่ หมู่บ้านหรือชุมชนที่มีประชากรตั้งแต่ 51-150 คน ได้รับการจัดสรรงบประมาณ 100,000 บาท มีจำนวน 79 หมู่บ้าน

หมู่บ้านขนาดเล็กพิเศษ 3 (S3) ได้แก่ หมู่บ้านหรือชุมชนที่มีประชากรตั้งแต่ 151-250 คน ได้รับการจัดสรรงบประมาณ 150,000 บาท มีจำนวน 339 หมู่บ้าน

หมู่บ้านขนาดเล็ก (S) ได้แก่ หมู่บ้านหรือชุมชนที่มีประชากรตั้งแต่ 251-500 คน ได้รับการจัดสรรงบประมาณ 200,000 บาท มีจำนวน 2,084 หมู่บ้าน

หมู่บ้านขนาดกลาง (M) ได้แก่ หมู่บ้านหรือชุมชนที่มีประชากรตั้งแต่ 501-1,000 คน ได้รับการจัดสรรงบประมาณ 250,000 บาท มีจำนวน 3,396 หมู่บ้าน

หมู่บ้านขนาดใหญ่ (L) ได้แก่ หมู่บ้านหรือชุมชนที่มีประชากรตั้งแต่ 1,001-1,500 คน ได้รับการจัดสรรงบประมาณ 300,000 บาท มีจำนวน 670 หมู่บ้าน

หมู่บ้านขนาดใหญ่มาก (XL) ได้แก่ หมู่บ้านหรือชุมชนที่มีประชากรตั้งแต่ 1,501 คนขึ้นไป ได้รับการจัดสรรงบประมาณ 350,000 บาท มีจำนวน 316 หมู่บ้าน

2.5 แนวคิดเกี่ยวกับโครงการชุมชนพอเพียง

ความเป็นมา

รัฐบาล นายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้กำหนดนโยบายเร่งด่วนที่จะเริ่มดำเนินการในปีแรก โดยดำเนินการจัดตั้งกองทุนเศรษฐกิจพอเพียงขึ้น เพื่อจัดสรรงบประมาณโดยตรงไปยังหมู่บ้านและชุมชนทั่วประเทศเพิ่มเติมจากวงเงินงบประมาณที่เคยได้จัดสรรเดิม เพื่อให้ทุกหมู่บ้านและชุมชนได้รับโอกาสในการเข้าถึงงบประมาณของภาครัฐอย่างรวดเร็ว ครอบคลุมทั่วถึงและมุ่งขับเคลื่อนให้ทุกภาคส่วนในหมู่บ้านและชุมชนร่วมกันบริหารจัดการและพัฒนาศักยภาพของตนเองที่มีอยู่เดิมให้มีศักยภาพเพิ่มมากขึ้นเพื่อสร้างงาน สร้างรายได้ ลดต้นทุน และปัจจัยการผลิตทางการเกษตร พัฒนาการขยายการรวมชาติระดับชุมชนให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้นและสร้างโอกาสในการพัฒนาหรือเพิ่มขีดความสามารถในการเสริมสร้างศักยภาพทางเศรษฐกิจในระดับฐานรากให้กับหมู่บ้านและชุมชน

เพื่อให้นโยบายในการจัดตั้งกองทุนเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งไม่ได้เป็นกองทุนตามพระราชบัญญัติเงินคงคลังพ.ศ. 2491 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ดังกล่าวข้างต้นของรัฐบาลเป็นพลังสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจฐานราก สร้างประโยชน์โดยส่วนรวมแก่หมู่บ้านและชุมชนและบรรลุเป้าประสงค์ที่กำหนดไว้ จึงเห็นควรกำหนดให้มีการจัดตั้งกองทุนเศรษฐกิจพอเพียงขึ้น โดยดำเนินการในรูปแบบของ “โครงการเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อยกระดับชุมชน” ซึ่งคณะรัฐมนตรี ในคราวประชุมเมื่อวันที่ 20 มกราคม 2552 ลงมติเห็นชอบให้มีการจัดตั้งโครงการเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อยกระดับชุมชนและให้มีสำนักงานเศรษฐกิจพอเพียงเพื่อยกระดับชุมชน เรียกชื่อย่อว่า สพช. เป็นหน่วยงานภายในสำนักงานปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

วัตถุประสงค์ของโครงการ

1. เพื่อจัดสรรงบประมาณ โดยตรง ไปยังชุมชนทั่วประเทศเพื่อให้ทุกชุมชนได้รับโอกาสในการเข้าถึงแหล่งงบประมาณของภาครัฐอย่างรวดเร็วและครอบคลุมทั่วถึง
2. เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมให้ทุกภาคส่วนในชุมชนร่วมกันบริหารจัดการ และพัฒนาศักยภาพของตนเองที่มีอยู่ให้มีศักยภาพเพิ่มมากขึ้น
3. เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการสร้างงาน สร้างรายได้ ลดต้นทุนและปัจจัยการผลิตทางการเกษตร
4. เพื่อพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติระดับชุมชนให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น และสร้างโอกาสในการพัฒนาหรือเพิ่มขีดความสามารถในการเสริมสร้างศักยภาพทาง เศรษฐกิจในระดับฐานรากให้กับชุมชน

ตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการ

1. ประชาชนมีส่วนร่วมในกระบวนการร่วมคิด - ร่วมทำ ร่วมพัฒนาชุมชนเพื่อให้มีความเข้มแข็งเพื่อเป็นพลังขับเคลื่อนสู่การแก้ไขปัญหาความยากจน
2. มีการฟื้นฟูเศรษฐกิจชุมชนอย่างยั่งยืน ตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
3. การจัดสรรงบประมาณและกระจายงบประมาณให้ชุมชน โดยตรงครบทุกชุมชน

แนวทางการบริหารจัดการโครงการ

ในการบริหารจัดการ โครงการหากพิจารณาข้อมูลจากจำนวนชุมชนทั่วประเทศ ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2551 ตามประกาศของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย มีชุมชนทั้งหมด 84,56 ชุมชน

1. หลักเกณฑ์ในการพิจารณาคัดเลือกชุมชน โดยชุมชนที่มีความประสงค์จะขอรับการ จัดสรรงบประมาณตาม โครงการจะต้องเป็นชุมชนตามประกาศครั้งล่าสุดของกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย และประกาศของเทศบาล

2. หลักเกณฑ์ในการคัดเลือกโครงการ โครงการต้องสอดคล้องกับหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ส่งเสริมการมีส่วนร่วมและกระบวนการเรียนรู้ของชุมชน มีความยั่งยืน มีผลวัดได้และ ผลลัพธ์นั้นควรมีผลต่อเนื่อง ไม่สิ้นสุดในครั้งเดียวและต้องเข้าหลักเกณฑ์ข้อใดข้อหนึ่ง ดังนี้

(1) เป็นโครงการที่เป็นรูปธรรมก่อให้เกิดประโยชน์สำหรับผู้ด้อยโอกาสและผู้ยากจน โดยเฉพาะเด็ก เยาวชน สตรีและผู้สูงอายุ

(2) เป็นโครงการที่สนับสนุนและส่งเสริมการเพิ่มศักยภาพในการประกอบอาชีพ การเพิ่มรายได้และสร้างโอกาส ในการพัฒนาเศรษฐกิจของชุมชน

(3) เป็นโครงการที่สนับสนุนและส่งเสริมการคุ้มครองและรักษา ป่า น้ำและดิน

(4) เป็นโครงการที่สนับสนุนและส่งเสริมการอนุรักษ์และพัฒนาศิลปวัฒนธรรมและภูมิปัญญาท้องถิ่น

ทั้งนี้ให้เด็กและเยาวชนที่มีอายุตั้งแต่ 15 ปี ขึ้นไปมีสิทธิออกเสียงเสนอโครงการและเป็นครั้งแรกที่เด็กและเยาวชนมีส่วนร่วมในการกำหนดการใช้งบประมาณแผ่นดิน

หลักเกณฑ์การจัดสรรงบประมาณให้แก่ชุมชน

การจัดสรรงบประมาณตามโครงการชุมชนพอเพียงจะจัดสรรโดยยึดหลักความเป็นจริงตามจำนวนประชากร (ตามทะเบียนราษฎร) ของชุมชน ตามประกาศกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย ดังนี้

ชุมชนขนาดที่ 1 หมายถึง ชุมชนที่มีจำนวนประชากรอาศัยอยู่ตั้งแต่ 1 คนขึ้นไป แต่ไม่เกิน 50 คน ได้รับการจัดสรรงบประมาณ จำนวน 100,000 บาท (หนึ่งแสนบาทถ้วน)

ชุมชนขนาดที่ 2 หมายถึง ชุมชนที่มีจำนวนประชากรอาศัยอยู่ตั้งแต่ 51 คนขึ้นไป แต่ไม่เกิน 150 คน ได้รับการจัดสรรงบประมาณ จำนวน 200,000 บาท (สองแสนบาทถ้วน)

ชุมชนขนาดที่ 3 หมายถึง ชุมชนที่มีจำนวนประชากรอาศัยอยู่ตั้งแต่ 151 คนขึ้นไป แต่ไม่เกิน 250 คน ได้รับการจัดสรรงบประมาณ จำนวน 300,000 บาท (สามแสนบาทถ้วน)

ชุมชนขนาดที่ 4 หมายถึง ชุมชนที่มีจำนวนประชากรอาศัยอยู่ตั้งแต่ 251 คนขึ้นไป แต่ไม่เกิน 500 คน ได้รับการจัดสรรงบประมาณ จำนวน 400,000 บาท (สี่แสนบาทถ้วน)

ชุมชนขนาดที่ 5 หมายถึง ชุมชนที่มีจำนวนประชากรอาศัยอยู่ตั้งแต่ 501 คนขึ้นไป แต่ไม่เกิน 1,000 คน ได้รับการจัดสรรงบประมาณ จำนวน 500,000 บาท (ห้าแสนบาทถ้วน)

ชุมชนขนาดที่ 6 หมายถึง ชุมชนที่มีจำนวนประชากรอาศัยอยู่ตั้งแต่ 1,001 คน ขึ้นไป แต่ไม่เกิน 1,500 คน ได้รับการจัดสรรงบประมาณ จำนวน 600,000 บาท (หกแสนบาทถ้วน)

ชุมชนขนาดที่ 7 หมายถึง ชุมชนที่มีจำนวนประชากรอาศัยอยู่ตั้งแต่ 1,501 คนขึ้นไป ได้รับการจัดสรรงบประมาณจำนวน 700,000 บาท (เจ็ดแสนบาทถ้วน)

สำหรับ ชุมชนที่ไม่ได้รับงบประมาณโครงการ SML ปี 2551 จะได้รับการสนับสนุนงบประมาณเต็มจำนวน ส่วนชุมชนที่ได้รับงบประมาณโครงการ SML ปี 2551 แล้ว จะได้รับการสนับสนุนงบประมาณกึ่งหนึ่งของเกณฑ์ข้างต้น

2.6 แนวคิดการประเมินผลโครงการ CIPP Model

แบบจำลอง (Model) หมายถึง วิธีการสื่อสารทางความคิด ความเข้าใจ ตลอดจนจินตนาการที่มีต่อปรากฏการณ์หรือเรื่องราวใด ๆ ให้ปรากฏโดยใช้การสื่อในลักษณะต่าง ๆ เช่น

แผนภูมิ แผนผังระบบสมการ และรูปแบบอื่น เป็นต้น เพื่อให้เข้าใจได้ง่าย และสามารถนำเสนอเรื่องราวได้อย่างมีระบบ การประเมินผลโครงการนั้น มีแนวคิดและโมเดลหลายอย่าง ณ ที่นี้ ขอเสนอแนวคิดและโมเดลการประเมินแบบชิปปี้ หรือ CIPP Model ของสตัฟเฟิลบีม (Danial . L. Stufflebeam) เพราะเป็นโมเดลที่ได้รับการยอมรับกันทั่วไปในปัจจุบัน

แนวคิด การประเมินของสตัฟเฟิลบีม (Stufflebeam's CIPP Model) ในปี ค.ศ. 1971 สตัฟเฟิลบีม และคณะ ได้เขียนหนังสือทางการประเมินออกมาหนึ่งเล่ม ชื่อ “Educational Evaluation and decision Making” หนังสือเล่มนี้ ได้เป็นที่ยอมรับกันอย่างกว้างขวาง เพราะให้แนวคิดและวิธีการทางการวัดและประเมินผล ได้อย่างน่าสนใจและทันสมัยด้วย นอกจากนี้ สตัฟเฟิลบีมก็ได้เขียนหนังสือเกี่ยวกับการประเมินและรูปแบบของการประเมินอีกหลายเล่มอย่างต่อเนื่อง จึงกล่าวได้ว่า ท่านผู้นี้เป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาทฤษฎีการประเมิน จนเป็นที่ยอมรับกันทั่วไปในปัจจุบัน เรียกว่า CIPP Model เป็นการประเมินที่เป็นกระบวนการต่อเนื่อง มีจุดเน้นที่สำคัญ คือ ใช้ควบคู่กับการบริหารโครงการ เพื่อหาข้อมูลประกอบการตัดสินใจ อย่างต่อเนื่องตลอดเวลา วัตถุประสงค์การประเมิน คือ การให้สารสนเทศเพื่อการตัดสินใจ เน้นการแบ่งแยกบทบาทของการทำงานระหว่าง ฝ่ายประเมินกับ ฝ่ายบริหารออกจากกันอย่างเด่นชัด กล่าวคือฝ่ายประเมินมีหน้าที่ระบุ จัดหา และนำเสนอสารสนเทศให้กับฝ่ายบริหาร ส่วนฝ่ายบริหารมีหน้าที่เรียกหาข้อมูล และนำผลการประเมินที่ได้ไปใช้ประกอบการตัดสินใจ เพื่อดำเนินกิจกรรมใด ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้วแต่กรณี ทั้งนี้เพื่อป้องกันการมีอคติในการประเมิน และ เขาได้แบ่งประเด็นการประเมินผลออกเป็น 4 ประเภท คือ

1. การประเมินด้านบริบทหรือสถานะแวดล้อม (Context Evaluation: C) ซึ่งเป็นการประเมินให้ได้ข้อมูลสำคัญ เพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโครงการ ความเป็นไปได้ของโครงการ เป็นการตรวจสอบว่าโครงการที่จะทำสนองปัญหาหรือความต้องการจำเป็นที่แท้จริงหรือไม่ วัตถุประสงค์ของโครงการชัดเจน เหมาะสม สอดคล้องกับนโยบายขององค์กร หรือนโยบายหน่วยเหนือหรือไม่ เป็นโครงการที่มีความเป็นไปได้ในแง่ของโอกาสที่จะได้รับการสนับสนุนจากองค์กรต่าง ๆ หรือไม่ เป็นต้น

การประเมินสถานะแวดล้อมจะช่วยในการตัดสินใจเกี่ยวกับเรื่อง โครงการควรจะทำในสภาพแวดล้อมใด ต้องการจะบรรลุเป้าหมายอะไร หรือต้องการบรรลุวัตถุประสงค์เฉพาะอะไร เป็นต้น

2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้นหรือปัจจัยป้อน (Input Evaluation : I) เป็นการประเมินเพื่อพิจารณาถึง ความเป็นไปได้ของโครงการ ความเหมาะสม และความพอเพียงของทรัพยากรที่จะใช้ในการดำเนินโครงการ เช่น งบประมาณ บุคลากร วัสดุอุปกรณ์ เวลา รวมทั้งเทคโนโลยีและแผนการดำเนินงาน เป็นต้น

การประเมินผลแบบนี้จะทำโดยใช้เอกสารหรืองานวิจัยที่มีผู้ทำไว้แล้ว หรือใช้วิธีการวิจัยนำร่องเชิงทดลอง (Pilot Experimental Project) ตลอดจนอาจให้ผู้เชี่ยวชาญ มาทำงานให้ อย่างไรก็ตาม การประเมินผลนี้จะต้องสำรวจสิ่งที่มีอยู่เดิมก่อนว่ามีอะไรบ้าง และตัดสินใจว่าจะใช้วิธีการใด ใช้แผนการดำเนินงานแบบไหน และต้องใช้ทรัพยากรจากภายนอกหรือไม่

3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation: P) เป็นการประเมินระหว่าง การดำเนินงานโครงการ เพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินโครงการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการพัฒนาแก้ไข ปรับปรุง ให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเป็นการตรวจสอบกิจกรรม เวลา ทรัพยากรที่ใช้ในโครงการ ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการ โดยมีการบันทึกไว้เป็นหลักฐานทุกขั้นตอน การประเมินกระบวนการนี้ จะเป็นประโยชน์อย่างมากต่อการ ค้นหาจุดเด่น หรือจุดแข็ง (Strengths) และจุดด้อย (Weakness) ของนโยบาย แผนงานและโครงการ มักจะไม่สามารถศึกษาได้ภายหลังจากสิ้นสุดโครงการแล้ว

การประเมินกระบวนการจะมีบทบาทสำคัญในเรื่องการให้ข้อมูลย้อนกลับเป็นระยะ ๆ เพื่อการตรวจสอบการดำเนินของโครงการโดยทั่วไป การประเมินกระบวนการมีจุดมุ่งหมาย คือ

3.1 เพื่อการหาข้อบกพร่องของโครงการ ในระหว่างที่มีการปฏิบัติหรือการดำเนินงานตามแผนนั้น

3.2 เพื่อหาข้อมูลด้านต่าง ๆ ที่จะนำมาใช้ในการตัดสินใจเกี่ยวกับการดำเนินงาน ของโครงการ

3.3 เพื่อการเก็บข้อมูลต่าง ๆ ที่ได้จากการดำเนินงานของโครงการ

4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation: P) เป็นการประเมินเพื่อการเปรียบเทียบ ผลผลิตที่เกิดขึ้นกับวัตถุประสงค์ของโครงการ หรือความต้องการและเป้าหมายที่กำหนดไว้ รวมทั้ง การพิจารณาในประเด็นของการขยาย เลิก ขยาย หรือปรับเปลี่ยน โครงการและการประเมินผล เรื่อง ผลกระทบ (Impact) และผลลัพธ์ (Outcomes) ของนโยบาย แผนงานและโครงการ โดยอาศัยข้อมูลจากการประเมินสถานะแวดล้อม ปัจจัยเบื้องต้นและกระบวนการร่วมด้วย จะเห็นได้ว่า การประเมินแบบ CIPP เป็นการประเมินที่ครอบคลุมองค์ประกอบของระบบทั้งหมด ซึ่งผู้ประเมินจะต้อง กำหนดวัตถุประสงค์ของการประเมินที่ครอบคลุมทั้ง 4 ด้าน กำหนดประเด็นของตัวแปรหรือตัวชี้วัด กำหนดแหล่งข้อมูลผู้ให้ข้อมูล กำหนดเครื่องมือการประเมิน วิธีการที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล กำหนดแนวทางการวิเคราะห์ข้อมูล และเกณฑ์การประเมินที่ชัดเจน

ช่วงเวลาการประเมินผลโครงการ

เมื่อพิจารณาถึงช่วงเวลาของการประเมินผลโครงการ เพื่อจำแนกประเภทของการประเมินผลโครงการโดยละเอียดแล้ว เราสามารถจำแนกได้ว่าการประเมินผลโครงการมี 4 ระยะดังต่อไปนี้

- 1) การประเมินผลโครงการก่อนการดำเนินงาน (Pre-evaluation) เป็นการประเมินว่ามีความจำเป็นและความเป็นไปได้ในการกำหนดให้มีโครงการหรือแผนงานนั้น ๆ หรือไม่ บางครั้งเรียกการประเมินผล ประเภทนี้ว่า การศึกษาความเป็นไปได้ (Feasibility Study) หรือการประเมินความต้องการที่จำเป็น (Need Assessment)
- 2) การประเมินผลโครงการขณะดำเนินงาน (On-going Evaluation) เป็นการประเมินผลโครงการเพื่อติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงาน (Monitoring) และการใช้ทรัพยากรต่าง ๆ
- 3) การประเมินผลโครงการเมื่อสิ้นสุดการดำเนินงาน (Post-evaluation) เป็นการประเมินว่าผลของการดำเนินงานนั้น เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่วางไว้หรือไม่
- 4) การประเมินผลกระทบจากการดำเนินโครงการ (Impact Evaluation) เป็นการประเมินผลโครงการภายหลังจากการสิ้นสุดการดำเนินโครงการหรือแผนงาน โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อตรวจสอบผลการดำเนินงานที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจจะได้รับอิทธิพลจากการมีโครงการหรือปัจจัยอื่น ๆ

ความสัมพันธ์การตัดสินใจ และประเภทการประเมินแบบ CIPP Model

ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นการประเมินแบบ CIPP Model ทั้ง 4 ประการ และประเภทของการตัดสินใจดังกล่าวข้างต้น พอจะสรุป ความสัมพันธ์ระหว่างประเภทของการประเมินกับการตัดสินใจ

ประเภทการประเมิน

1. การประเมินสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) ใช้ในการตัดสินใจเพื่อการวางแผน (Planning Decisions)
2. การประเมินปัจจัยเบื้องต้น/ตัวป้อน (Input Evaluation) ใช้ในการตัดสินใจเพื่อกำหนดโครงสร้าง (Structuring Decisions)
3. การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) ใช้ในการตัดสินใจเพื่อนำโครงการไปปฏิบัติ (Implementating Decisions)
4. การประเมินผลผลิต (Product Evaluation) ใช้ในการตัดสินใจเพื่อทบทวนโครงการ (Recycling Decisions)

Stufflebeam ได้เสนอแนวคิดในการสร้างแบบแผนการประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับ CIPP Model ซึ่งอาจนำไปประยุกต์ใช้กับการประเมินผลในรูปแบบอื่น ๆ ได้ แบบแผนการประเมินผล มีดังนี้

1. การบรรยายจุดมุ่งหมาย และการกำหนดนโยบายในการปฏิบัติงาน ซึ่งประกอบด้วย
 - 1.1 ขอบเขตความรับผิดชอบว่ามีขอบเขตระดับท้องถิ่นระดับจังหวัดหรือระดับประเทศ
 - 1.2 เวลาและแนวทางเลือก
 - 1.3 ตัวแปรในการวัดและมาตรฐานที่ใช้ในการตัดสินใจ
 - 1.4 นโยบายในการปฏิบัติงานของผู้ประเมินผล
2. การเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วย แหล่งข้อมูลที่ต้องการเก็บรวบรวมข้อมูล วิธีการเครื่องมือ วิธีการสุ่มกลุ่มตัวอย่าง สภาพการณ์ในการเก็บข้อมูล
3. การวิเคราะห์ข้อมูล
4. การรายงานผลหรือสรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล
5. การบริหารการประเมินผล เพื่อการเตรียมแผนการดำเนินงานทั้งหมด ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนดังนี้คือ การกำหนดโครงสร้าง การกำหนดบุคลากรและทรัพยากร การกำหนดวิธีการปฏิบัติ ประเมินผลประสิทธิภาพของเครื่องมือกำหนดวิธีการที่จะพัฒนาแบบแผนการประเมินและการ จัดหางบประมาณที่ใช้ในการดำเนินงาน การประเมินผลตลอดโครงการ

หลักการสร้างตัวชี้วัดที่ดี

การสร้างตัวชี้วัดที่ดี จำเป็นจะต้องมีหลักการ ที่ใช้เป็นเป้าหมายในการดำเนินการดังนี้

1. เลือกใช้และสร้างตัวชี้วัดที่เป็นตัวแทนที่สำคัญเท่านั้น
2. คำอธิบาย หรือการกำหนดตัวชี้วัดควรเป็นวลีที่มีความชัดเจน
3. ตัวชี้วัดอาจจะกำหนดได้ทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพก็ได้
4. ควรนำจุดประสงค์ของโครงการ หรือประเด็นการประเมินมากำหนดตัวชี้วัด
5. การเก็บรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับตัวชี้วัด ควรรวบรวมข้อมูลทั้งจากข้อมูลแหล่งปฐมภูมิ และทุติยภูมิ

ตัวอย่างการจำแนกประเภทของตัวชี้วัด

ตัวอย่างการจำแนกประเภทของตัวชี้วัดตามลักษณะของสิ่งที่ได้รับการประเมินตามแบบจำลองการประเมินผลตาม CIPP Model คือ

ตัวชี้วัดด้านบริบท (Context) : ตัวชี้วัดสามารถพิจารณาได้จากสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมของ ก่อนมีโครงการ (ปัญหาวิกฤต)
2. ความจำเป็น หรือความต้องการขณะนั้น และอนาคต
3. ความเข้าใจร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการ

ตัวชี้วัดด้านปัจจัยนำเข้า (Input) : ตัวชี้วัดสามารถพิจารณาได้จากสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1. ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ของโครงการ
2. ความพร้อมของทรัพยากร เช่น งบประมาณ คน วัสดุอุปกรณ์ เวลาและ กฎระเบียบ

เป็นต้น

3. ความเหมาะสมของขั้นตอนระหว่างปัญหา สาเหตุของปัญหา และกิจกรรม

ตัวชี้วัดด้านกระบวนการ (Process) : ตัวชี้วัดสามารถพิจารณาได้จากสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1. การตรวจสอบกิจกรรม เวลา และทรัพยากรของโครงการ
2. ความยอมรับของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการในพื้นที่
3. การมีส่วนร่วมของประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการ
4. ภาวะผู้นำในโครงการ

ตัวชี้วัดด้านผลผลิต (Product) : ตัวชี้วัดสามารถพิจารณาได้จากสิ่งต่าง ๆ ดังนี้

1. อัตราการมีงานทำของประชาชนที่ยากจน
2. รายได้ของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ
3. ความพึงพอใจของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ

เกณฑ์ และตัวชี้วัดดังกล่าวนี้ สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินผลโครงการได้ดี ซึ่งจะครอบคลุม มิติด้านเศรษฐกิจ สังคม ด้านบริหารจัดการ ด้านทรัพยากร และด้านสิ่งแวดล้อม เป็นต้น นอกจากนั้นยังสามารถวัดถึงความสำเร็จ และความล้มเหลวของโครงการพัฒนาต่างๆ ของรัฐได้ ซึ่งในทางปฏิบัตินักประเมินผล จะต้องนำเกณฑ์ และตัวชี้วัดดังกล่าวมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับ ลักษณะ และบริบทของโครงการด้วย

2.7 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ธิดา นิมพลี (2549) ได้ศึกษา เรื่อง การประเมินโครงการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ สังกัด สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาชลบุรี ตามความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูผู้รับผิดชอบโครงการ พบว่า ผลการประเมินด้านสภาพแวดล้อม ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านกระบวนการ และด้านผลผลิต มีความเหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของเป้าหมาย สำหรับปัญหาจากการศึกษาวิจัย พบว่า บุคลากรมีไม่เพียงพอต่อการดำเนินโครงการ ทำให้โครงการ โรงเรียนส่งเสริมสุขภาพขาดประสิทธิภาพ และประสิทธิผลเท่าที่ควร บุคลากรแต่ละคนมีภาระงานมากทำให้ไม่มีเวลาในการดำเนินงานตามโครงการได้เต็มที่ ด้านงบประมาณมีจำกัดไม่เพียงพอกับความต้องการ

ของสถานศึกษา เนื่องจากได้รับการจัดสรรน้อยทำให้ยากต่อการวางแผนปฏิบัติงาน และวัสดุอุปกรณ์มีไม่เพียงพอกับความต้องการของสถานศึกษา

จากการศึกษางานวิจัยและการประเมินโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ สรุปได้ว่าการศึกษาวิจัยและประเมินโครงการมีหลากหลายประเด็น เป็นการประเมินตามรูปแบบของชิปปี้ (CIPP Model) ทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ การประเมินด้านสภาวะแวดล้อม ด้านปัจจัยเบื้องต้น ด้านการดำเนินงาน และด้านผลผลิต การเก็บข้อมูลจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง โดยผลการศึกษาพบว่ามี การส่งเสริมให้นักเรียนและบุคลากรได้ดูแลสุขภาพของตนเอง ส่วนใหญ่พบปัญหาการดำเนินงานโครงการโรงเรียนส่งเสริมสุขภาพ ระดับน้อย 3 ด้าน คือ ด้านส่งเสริมสุขภาพบุคลากรในโรงเรียน ด้านอนามัยสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนและด้านนโยบายของโรงเรียน ส่วนด้านที่มีปัญหามากคือ ด้านปัจจัยเบื้องต้น ได้แก่ การขาดแคลนงบประมาณ ขาดวัสดุอุปกรณ์ สื่อ อาคารสถานที่และบุคลากรในการดำเนินงาน

ประพันธ์ แก้วเก้ (2549) ศึกษาเรื่อง “การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินงานตามโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML): กรณีศึกษา กิ่งอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่” ได้สรุปไว้ว่า ประชาชนในกิ่งอำเภอดอยหล้อมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการ SML ในระดับปานกลาง โดยปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินโครงการ SML ของกิ่งอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ได้แก่ ตำแหน่งทางสังคมคือผู้มีตำแหน่งทางสังคมมีส่วนร่วมในการดำเนินโครงการมากกว่าผู้ไม่มีตำแหน่งทางสังคม และขนาดของหมู่บ้านคือหมู่บ้านขนาดเล็กและขนาดกลางมีการดำเนินกิจกรรมตามความต้องการของประชาชนทั้งหมู่บ้านแต่หมู่บ้านขนาดใหญ่มีการดำเนินกิจกรรมตามความต้องการของประชาชนเพียงบางกลุ่มซึ่งโดยส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการดำเนินงานตามโครงการ SML ของประชาชนในเขตกิ่งอำเภอดอยหล่อ จังหวัดเชียงใหม่ มีความรู้ความเข้าใจในระดับปานกลางถึงค่อนข้างมากทำให้การตัดสินใจคัดเลือกปัญหาและทำกิจกรรมโครงการเป็นไปตามความต้องการของประชาชนส่วนใหญ่ และเป็นปัญหาที่ต้องแก้ไขความเดือดร้อนของคนส่วนใหญ่ในหมู่บ้าน จากการศึกษาพบปัญหาและอุปสรรคของโครงการ SML ได้แก่ งบประมาณที่รัฐบาลจัดสรรให้น้อยเกินไปไม่เพียงพอคณะกรรมการและประชาชนยังไม่เข้าใจบทบาทหน้าที่ของตนเองและปัญหาเกี่ยวกับระเบียบข้อบังคับในการใช้เงินของโครงการ โดยมีข้อเสนอแนะให้รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณให้มากขึ้นและควรจะมีงบประมาณให้มากขึ้นและควรจะมีงบประมาณต่อเนื่องควรแก้ไขระเบียบข้อบังคับในการใช้เงินโครงการ SML และกำหนดการสิ้นสุดโครงการ ควรจะมีการอบรมให้ความรู้หรือทำความเข้าใจกับบุคลากรและควรมีการประชาสัมพันธ์โครงการและสร้างจิตสำนึกให้ประชาชนเห็นความสำคัญของโครงการและให้รู้จักการเสียสละเพื่อส่วนร่วมมากขึ้น

อรรถพล กลิวิธ (2550) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการ โครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) กรณีศึกษาชุมชนบ้านดงเทศบาลเมืองพระประแดง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการ โครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) ของชุมชนบ้านดง โดยศึกษาจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 5 คน และบุคคลที่เกี่ยวข้องอีก 15 คน เก็บรวบรวมด้วยวิธีการสัมภาษณ์เป็นวิธีการหลัก และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลพบว่า

ปัจจัยที่ส่งเสริมต่อการดำเนินการ โครงการ ประกอบด้วย 3 กลุ่มปัจจัย คือ กลุ่มปัจจัยที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม ซึ่งมีปัจจัยที่ส่งเสริม คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านเทคโนโลยี ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ส่วนในกลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน มีปัจจัยที่ส่งเสริม คือ ประชาชนให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี ประชาชนตระหนักถึงปัญหาที่ต้องการแก้ไข ประชาชนตั้งมั่นในการพัฒนาชุมชน ผู้นำชุมชนให้ความร่วมมือ ประชาชนมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการ และคณะทำงานมีความเสียสละ ส่วนในกลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีปัจจัยที่ส่งเสริม คือ เทศบาลเมืองพระประแดงให้ความช่วยเหลือ เทศบาลประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบ ผู้บริหารท้องถิ่นให้ความร่วมมือในการจัดตั้ง เทศบาลมีความสัมพันธ์กับชุมชนเป็นอย่างดี และเทศบาลช่วยเหลือในการออกแบบแปลนต่าง ๆ ในส่วนของปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการ โครงการ ประกอบด้วย 3 กลุ่มปัจจัย คือ กลุ่มปัจจัยที่เกี่ยวกับสภาพแวดล้อม มีปัจจัยที่เป็นอุปสรรค คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยด้านสังคมและวัฒนธรรม ส่วนในกลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน มีปัจจัยที่เป็นอุปสรรค คือ ประชาชนไม่ต้องการรับผิดชอบหน้าที่ต่าง ๆ ประชาชนไม่เข้าใจถึงจุดมุ่งหมายที่แท้จริง ชุมชนไม่มีผู้ที่มีความรู้ในบางด้าน และการเป็นชุมชนต้นแบบ ไม่มีชุมชนในพื้นที่ให้ศึกษา ส่วนในกลุ่มปัจจัยเกี่ยวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีปัจจัยที่เป็นอุปสรรค คือ โครงการต่อ ๆ ไปไม่มีงบประมาณในการจัดตั้งโครงการ และภาครัฐไม่มีการแนะนำขั้นตอนในการดำเนินงาน

อำนาจ หวังสุข (2549) ได้ศึกษาเกี่ยวกับ ผลการประเมินพฤติกรรมและแนวทางการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) ของชุมชนเจ้าแม่ศรีจันทร์ ในเขตเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินพฤติกรรมการดำเนินโครงการและสร้างแนวทางการดำเนินโครงการของชุมชน และแบ่งวิธีการดำเนินการวิจัยออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงที่ 1 การประเมินผลพฤติกรรมการดำเนินโครงการของชุมชน โดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 4 ระดับ จากประชากร 249 คน ช่วงที่ 2 สร้างแนวทางการดำเนินโครงการของชุมชน โดยใช้กระบวนการสนทนากลุ่ม (F.G.D.) ผลพบว่า

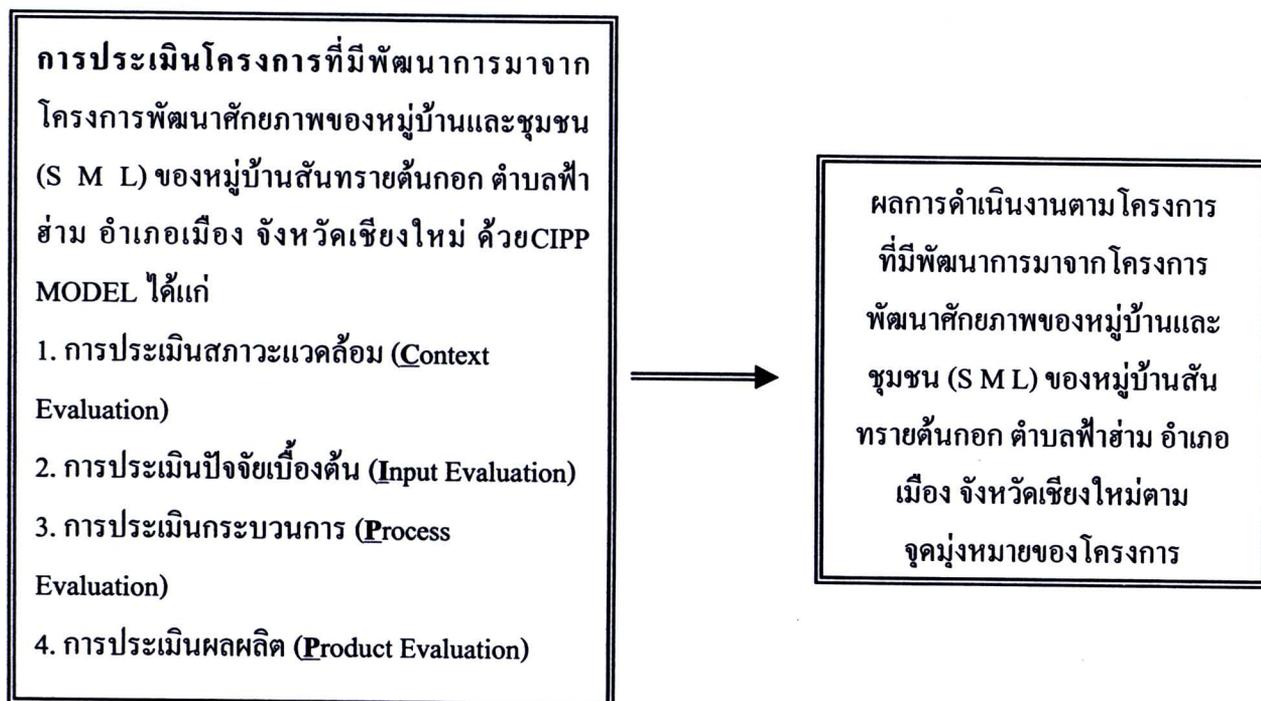
1. การประเมินโครงการพัฒนาศักยภาพของหมู่บ้านและชุมชน (SML) ของชุมชนเจ้าแม่ศรีจันทร์ ในเขตเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับดี

2. การสร้างแนวทางการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพ(SML)ของชุมชนเจ้าแม่ศรีจันทร์ ในเขตเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์ ผู้วิจัยนำผลประเมินโครงการแต่ละด้านมาจัดทำแนวทางการดำเนินโครงการ แล้วนำเสนอผู้เชี่ยวชาญด้วยกระบวนการ PDCA แล้วนำเสนออาจารย์ที่ปรึกษา โดยการเลือกประเด็นยุทธศาสตร์ปรับปรุงและดำรงรักษา คือ

2.1 จุดแข็ง ควรดำรงรักษาและสนับสนุน ในด้านการสร้างความเข้าใจมีจำนวน 7 ข้อ ด้านกระบวนการประชามมีจำนวน 8 ข้อ ด้านการดำเนินโครงการมีจำนวน 18 ข้อ โดยกระบวนการ PDCA เพื่อนำมาเป็นมาตรฐานแนวทางในการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพ (SML) ของชุมชนเจ้าแม่ศรีจันทร์ ในเขตเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

2.2 จุดอ่อน ควรนำมาวิเคราะห์ แก้ไข ปรับปรุง และพัฒนา ในด้านสร้างความเข้าใจมีจำนวน 5 ข้อ ด้านกระบวนการประชามมีจำนวน 3 ข้อ ด้านการดำเนินโครงการมีจำนวน 4 ข้อ โดยกระบวนการ PDCA เพื่อนำมาเป็นมาตรฐานแนวทางในการดำเนินโครงการพัฒนาศักยภาพ (SML) ของชุมชนเจ้าแม่ศรีจันทร์ ในเขตเทศบาลนครนครสวรรค์ จังหวัดนครสวรรค์

2.8 กรอบแนวคิดในการศึกษา

ภาพ2.2 กรอบแนวคิดที่ใช้ในการศึกษา